

PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS

CRÒNICA 2020

ARQUEOLOGIA

Els treballs arqueològics a la comarca d'Osona durant l'any 2020 han estat substancialment inferiors als empresos durant l'exercici anterior. En concret, s'han dut a terme disset intervencions menys, que suposen un descens del 34,7 %. Aquesta davallada s'explica principalment pels mesos de paràlisi de l'activitat que ha suposat la pandèmia provocada per la COVID-19.

Malgrat tot, ha estat notable l'activitat de difusió organitzada per diverses de les entitats del territori, que any rere any s'esforcen per aproximar a la societat els resultats de les diverses intervencions i projectes que es duen a terme a la comarca. Enguany cal destacar l'esforç d'adaptació als canals de difusió virtual, que ha suposat alhora un repte i una oportunitat per a fer arribar les propostes tant al públic habitual com a noves persones interessades.

Intervencions arqueològiques

Al llarg de 2020, i amb el suport de les informacions facilitades pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya,¹ s'ha intervingut en 30 jaciments o punts d'expectativa arqueològica, amb un total de 32 intervencions. D'aquestes, 9 són intervencions associades a projectes de recerca, 25 corresponen a permisos d'intervenció preventiva i una va ser ocasionada per una urgència.

1. Volem agrair a l'arqueòleg territorial Antoni Caballé i Crivillés, del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, l'ajuda i la informació facilitada per a la realització d'aquesta crònica. Així mateix agraiem als arqueòlegs Pau Alberch, Arnau Bolet, Francesc Busquets, Gemma Caballé, Rubén Castillo, Óscar de Castro, Adrià Cubo, Antònia Diaz-Carvajal, Montse Duran, Marta Fàbregas, Josep Font, Josep Fortuny, Jordi Maria Gibert, Anna Gómez, Jordi Guàrdia, Imma Mestres, Andreu Monforte, Anna Morales, Eudald Mujal, Maria Ocaña, Imma Ollich, Dídac Pàmies, Ainhoa Pancorbo, Isabel Parra, Albert Pratdesaba, Marta Ramon, Montserrat de Rocafiguera, Roger Sala, Eduard Sánchez, Pau de Soto, Robert Tamba, Esther Travé, Vinyet Vilà i Èric Villaroya, i a les empreses Actium Patrimoni Cultural, SL, Antequem SL, Arqueòlegs.cat SL, Àtics SL, In Situ SCP i SOT Prospecció Arqueològica, les dades que ens han aportat sobre les seves intervencions.

Intervencions programades

Són les intervencions arqueològiques inserides en el marc d'un projecte quadriennal de recerca en matèria d'arqueologia i paleontologia per al període 2018-2021, reconegut i finançat per la Generalitat de Catalunya. Tots els projectes compten també amb una part de cofinançament, ja sigui aportat per les mateixes institucions i entitats promotores, com per part dels consistoris dels municipis on es duen a terme els treballs. Es tracta de projectes interdisciplinaris, on participen estudiants universitaris procedents tant de les universitats catalanes com de l'àmbit internacional.

Com que en diversos casos s'han dut a terme diverses intervencions dins un mateix projecte de recerca, les recollim agrupades en funció d'aquests projectes.

Evolució dels ecosistemes durant la transició Paleozoic-Mesozoic a Catalunya (CLT009/18/0066). En el marc d'aquest projecte, promogut per l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, s'ha dut a terme una intervenció arqueològica al Montseny. El projecte centra els seus esforços en l'estudi de les faunes de vertebrats de finals del Paleozoic i inicis del Mesozoic a nivell de tot Catalunya. Combina la realització d'intervencions paleontològiques amb les analítiques a múltiples afloraments des del Carbonífer fins al Triàsic, per a entendre com van ser els ecosistemes de vertebrats i fauna. L'investigador principal del projecte és Josep Fortuny i Terricabras.

Prospecció paleontològica al Montseny (Balenyà i diversos municipis del Vallès Oriental). La intervenció de 2020 va consistir en la prospecció en diversos municipis del Vallès Oriental limítrofs amb la comarca d'Osona però incloent també el municipi de Balenyà, on es van prospectar els sediments marins corresponents al Muschelkalk inferior (M1), corresponents a l'estatge d'Anisià superior -Ladinià inferior, amb una edat d'uns 245-242 milions d'anys. Aquests sediments afloren abundantment al llarg de la carretera C-17 al seu pas per Balenyà, així com també en altres sectors confrontants tals com el sector del Gorg Negre i la pedrera Fitó. Les tasques de prospecció es van centrar en la recollida de petites mostres de sediments en diversos punts d'aquests afloraments per tal de cercar microfòssils, incloent-hi dents de vertebrats (tals com peixos i taurons), així com també conodonts. El seu estudi permetrà establir una millor correlació cronoestratigràfica d'aquests sediments. També es va localitzar una vèrtebra de rèptil marí en aquestes roques. Treballs dirigits per Josep Fortuny, Eudald Mujal i Arnau Bolet.

Rius, assentaments i mineria prehistòrica: recerca a les valls del Ter, Ebre i Gavà (CLT009/18/0028). En el marc d'aquest projecte del Grup de Recerca Arqueològica del Mediterrani i del Pròxim Orient de la Universitat Autònoma de Barcelona s'ha dut a terme una segona intervenció a l'estructura dolmènica de la Pineda de la Serra. A causa de la COVID-19 no s'ha pogut treballar en cap dels altres jaciments de Tavertet previstos en el projecte. La investigadora principal del projecte és Anna Gómez i Bach.

Pineda de la Serra (Tavertet). Es tracta d'una cambra funerària megalítica ben emplaçada en el conjunt dolmènec de Tavertet datat del Neolític antic final. Els treballs s'han centrat en la delimitació de part del túmul, cromlec, i en la localització i excavació de la cambra, que ja havia estat oberta anteriorment. Treballs dirigits per Èric Villaroya, Quim Sisa i Andreu Monforte (Universitat Autònoma de Barcelona).

L'Ausetània ibèrica abans de la fundació d'Auso (CLT009/18/0094). En el marc d'aquest projecte, promogut per l'Institut de Recerca Històrica de la Universitat de Girona, es pretén avaluar la dinàmica d'ocupació al territori de l'Ausetània durant la fase de l'ibèric final – romà republicà. Durant el 2020 s'han dut a terme dues campanyes d'excavació vinculades al projecte, una al Camp de les Lloses (Tona) i l'altra al jaciment del Clascar (Malla). El projecte ha estat coordinat per Jordi Principal i Ponce (Museu d'Arqueologia de Catalunya). L'investigador principal del projecte és Antoni Naco del Hoyo (Universitat de Girona).

Camp de les Lloses (Tona). La intervenció es va dur a terme durant la segona setmana de juliol i es va centrar a l'àrea sud dels edificis I (àmbits 72/79, 83 i 84) i K (àmbits 73 i 81) del jaciment. Els treballs en aquest punt suposaven la continuació en l'exploració de l'*insula* i els seus espais de circulació iniciada en campanyes anteriors. La campanya es va caracteritzar per l'excavació de rases constructives i fosses d'espoli, elements clau per a conèixer l'ordenació dels edificis i habitacions, en molts casos aparentment inconnexes. L'estudi dels diversos retalls a les zones explorades permet vincular clarament les estructures amb les diverses ja conegudes fins ara del jaciment romano-republicà (dos períodes constructius de finals del s. II i primer quart del segle I aC i una fase de mitjan s. I aC als segles I i II dC). A l'espai entre els àmbits 84-73-81 s'ha definit un dipòsit sedimentari d'origen torrencial que probablement explicaria l'enderroc parcial dels edificis de la primera fase d'edificacions i la construcció d'un nou urbanisme en un segon període. Coordinació dels treballs: Imma Mestres i Santacreu i Jordi Principal Ponce. Direcció de la intervenció: Montserrat Duran i Caixal i Josep Font i Piqueras.

El Clascar (Malla). Durant la segona quinzena del mes de setembre es va dur a terme una nova campanya d'excavació arqueològica al Clascar. Els treballs es van centrar al costat de ponent del punt on s'havia intervingut l'any 2017, indret on la prospecció geofísica dibuixava diversos àmbits que s'han delimitat fins a trobar el basament dels murs. Tenint en compte la distribució dels espais, la superfície explorada probablement correspongui al punt d'unió de dos edificis de dimensions notables. Tot i que la zona es troba molt afectada per les tasques de cultiu, es preserva encara part del nivell d'enderroc en diversos punts. Els materials recuperats permeten considerar que les construccions daten d'època ibèrica plena. A l'extrem sud del conjunt de llevant s'ha localitzat la base d'una estructura circular que podria correspondre a un forn, probablement de pa, tot i que caldrà confirmar aquesta hipòtesi en un futur. Al costat exterior nord de l'estructura s'observa una concentració de sediment amb molts carbons, que podria correspondre a la brutícia causada per la neteja de l'estructura en el seu moment d'ús. A hores d'ara

no disposem de dades suficients per a datar la construcció, que tenint en compte les relacions establertes amb els àmbits de l'entorn podria ser més recent que els edificis circumdants.

Les estructures de l'ibèric ple s'han vist afectades en diversos punts per l'obertura de retalls. Com a mínim un d'ells correspon a la rasa d'espoli d'un dels murs. De la resta, de distribució irregular i dimensions notables, en desconeixem la funcionalitat. A l'interior de tots ells s'han recuperat materials en abundància (fragments de tègula i *dolium*, vaixel·la de vernís negre de Cales i ceràmica comuna itàlica, entre altres), que permeten datar-los en els segles II-I aC. Els treballs van ser coordinats per Jordi Principal i Ponce (Museu d'Arqueologia de Catalunya) i dirigits per Àngels Pujol i Camps.

L'Esquerda. Punts estratègics sobre el Ter des de la protohistòria fins a l'edat mitjana (CLT009/18/0011). En el marc d'aquest projecte, promogut per la Fundació l'Esquerda – Museu Arqueològic de l'Esquerda, s'han dut a terme dues campanyes d'excavació, una al jaciment de l'Esquerda (les Masies de Roda), i l'altra, de format més reduït, al castell de Savellana, dins el mateix terme municipal. La intervenció en aquest últim punt complementa les intervencions desenvolupades l'any anterior en dos punts a l'entorn de l'assentament (Castell de Cabrera i la Roca del Purpiol), que li devien aportar una funció de suport en el control visual i estratègic del territori durant el període medieval. La investigadora principal del projecte és Imma Ollich i Castanyer. Els treballs han estat coordinats des del Museu Arqueològic de l'Esquerda per Maria Ocaña i Subirana, Imma Ollich, Albert Pratdesaba i Sala i Montserrat de Rocafiguera i Espona. Els resultats assolits en les diverses intervencions han estat els que es detallen tot seguit.

L'Esquerda (les Masies de Roda). La intervenció de 2020 ha estat la 44a campanya d'excavacions arqueològiques al jaciment de l'Esquerda. A diferència de les edicions anteriors, enguany únicament s'ha dut a terme la intervenció de quinze dies a l'agost, ja que la campanya de juliol, vinculada a l'assignatura de Pràctiques I i II del Grau d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona, s'ha fet íntegrament de manera teòrica i virtual a causa de la situació pandèmica.

En la intervenció física únicament s'ha treballat a l'àrea ibèrica. En aquest indret s'ha continuat l'excavació dels nivells situats per sota de l'espai conegut com a «casa 3» i a la zona situada al costat sud del conjunt (sector 8), a l'altra banda del carrer que separa els dos espais. Dins el perímetre dibuixat per les parets de la «casa 3» s'ha pogut documentar un nivell d'enderroc de tovots. Algunes de les peces preservaven la forma i s'han pogut mesurar de manera exhaustiva. Un cop aixecat el nivell s'ha posat al descobert el paviment de terra batuda d'una estança que resulta difícil de definir, ja que en part es projecta per sota els murs de fases més recents. Damunt el paviment de l'estança s'han localitzat diversos materials trencats *in situ*. Entre les peces destaquen les restes d'un gran recipient decorat amb pintura blanca. Aquesta decoració, pròpia de la zona indigeta, té una cronologia entre els segles VI i III aC. Les altres restes materials són fragments de fauna dispersos al costat est de l'estança i un molí manual. Excavada en el mateix paviment s'ha localitzat la solera d'una llar de foc. El conjunt d'elements documentats indiquen que segurament es tracta d'un espai d'ús domèstic. Al sector 8

s'ha resseguit un paviment de còdols afectat tant per la construcció de diverses estructures durant les fases més recents de l'època ibèrica, com per l'obertura de nombroses sitges en època altmedieval. Durant la campanya s'ha fet una fotogrametria de l'església medieval de Sant Pere, tasca que permetrà obtenir un model 3D de l'edifici. Treballs realitzats per Imma Ollich i Castanyer, Montserrat de Rocafiguera i Espona, Albert Pratdesaba i Sala, Esther Travé i Allepuz, Àngels Pujol i Camps, Jordi M. Gibert i Teixidor, Anna Morales i Isaac i Irene Berenguer i Antoja.

Castell de Savellana (les Masies de Roda). Durant el mes de gener de 2020 s'ha dut a terme una primera campanya d'avaluació del castell de Savellana d'una setmana de durada. Els treballs han permès delimitar les restes d'una torre circular bastida amb un basament d'1,5 m d'alçada fet amb blocs de pedra de grans dimensions lligats amb morter de calç. Des d'aquest punt i fins a l'alçada on s'ha preservat, la construcció és aixecada amb filades de carreus allargassats de menors dimensions. Tota l'estructura és massissada per l'interior. Pel costat de llevant se li adossa un mur de tancament perimetral fet amb carreus de petit format lligats amb morter de calç, que atenen al seu aspecte podrien datar de c. s. XI. El mur s'ha resseguit, netejat i documentat en diferents punts de la plataforma rocosa on s'assenta la construcció. Tenint en compte tant la relació de la torre amb el mur perimetral com el seu sistema constructiu, podria ser que fos una estructura originària d'època romana o tardoantiga. A la zona sud, on part de la roca mare aflorava en superfície, s'han observat, resseguit i documentat diversos forats de pal i una cubeta. S'hi han localitzat també les restes d'un mur circular d'un metre d'amplada molt erosionat, que podria correspondre a una segona torre. No s'ha recuperat material clarament associat a les restes. Tota la ceràmica trobada en els nivells superficials és reductora medieval. Treballs dirigits per Albert Pratdesaba i Sala, Àngels Pujol i Camps i Imma Ollich i Castanyer.

Puig Ciutat, descripció i anàlisi d'una destrucció i el seu context en el món romà tardo-republicà (CLT009/18/0089). En el marc d'aquest projecte, promogut per l'Associació GIRA, Grup Independent de Recerca en Arqueologia, es pretén aprofundir en el coneixement de l'última fase d'ocupació de l'assentament de Puig Ciutat (Oristà), caracteritzada per la seva destrucció violenta durant la guerra civil entre Juli Cèsar i els partidaris de Gneu Pompeu. En el marc del projecte, durant l'estiu de 2020 es va dur a terme una campanya d'excavació de dues setmanes de durada a Puig Ciutat. En paral·lel a la campanya d'excavació es van fer noves prospeccions geofísiques en tres punts diferents del jaciment.

Puig Ciutat (Oristà). Campanya d'excavació. Durant la campanya d'estiu de 2020 s'ha continuat l'excavació de l'enderroc de l'àmbit 18A de l'edifici 3. L'edifici pertany a la fase tardo-republicana de l'assentament. En aprofundir en l'estrat, que no ha estat exhaurit, s'han localitzat un parell de murs que dibuixen una cantonada i que s'endinsen parcialment dins l'àmbit 18A en el seu extrem sud. Amb els coneixements actuals sembla que podrien formar part d'una construcció anterior, que hauria estat aprofitada durant l'ús de l'edifici 3. La presència de l'estructura en aquest punt redueix significativament el pas per migdia, deixant un accés estret per ponent. A la resta de l'àmbit l'excavació del nivell d'enderroc

ha permès localitzar nombrosos carbons, que s'han delimitat parcialment, però no exhumat. Aquests podrien correspondre a restes del tancament de dues portes: la que comunica amb l'habitació del nord i la que ho fa amb l'exterior de l'edifici per llevant. Un tercer element carbonitzat podria correspondre a part del pilar central de suport de la coberta de l'espai, si bé caldrà esperar a concloure els treballs per a contrastar les hipòtesis. Treballs dirigits per Àngels Pujol Camps i Robert Tamba (GIRA. Grup Independent de Recerca en Arqueologia).

Puig Ciutat (Oristà). Campanya de prospecció. La intervenció va consistir en el desbrossat i la prospecció geofísica (magnètica) de dues zones boscoses de l'assentament coincidents amb els indrets més elevats del turó: un ubicat a la part central del jaciment i l'altre a l'extrem de ponent. En el punt central es van documentar diverses anomalies, algunes corresponents a estructures i altres a traces d'antics cultius; a la zona de ponent la resposta va ser similar. En paral·lel es va cobrir una petita superfície amb radar prop del tram de muralla est de l'assentament, just en el punt on el seu traçat marca un angle. L'exploració pretenia obtenir noves dades geofísiques d'una zona prospectada anteriorment amb unes condicions de temperatura i humitat diferents, amb l'objectiu d'avaluar el seu impacte en els resultats obtinguts. La ubicació de la prova es va fixar en aquell punt per a aprofitar el test per mirar de definir millor la transició entre les estructures adossades al mur defensiu, que canvien d'orientació en aquella alçada. Treballs dirigits per Roger Sala i Bartrolí (SOT Prospecció Arqueològica).

Paisatges culturals de l'Alt Congost. Recerca arqueològica, transferència de coneixement i proposta de socialització dels resultats (CLT009/18/0096). En el marc d'aquest projecte, promogut per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, s'ha dut a terme una intervenció de consolidació-restauració d'estructures al Pla de Sant Julià de Sant Martí de Centelles. La intervenció ha comptat també amb el suport de l'Ajuntament de Sant Martí de Centelles. L'investigador principal del projecte és Arnau Garcia i Molsosa.

Pla de Sant Julià (Sant Martí de Centelles). Durant els anys 2017, 2018 i 2019 es van realitzar diverses campanyes d'excavació al Pla de Sant Julià. Els treballs van treure a la llum les restes d'una església orientada d'est a oest, de nau rectangular i amb absis quadrangular. Un cop exhumades les estructures es van tornar a tapar per protegir-les fins a poder realitzar la seva consolidació.

Durant el mes d'octubre de 2020 es van emprendre les tasques de consolidació del conjunt. Els treballs van consistir en la neteja de totes les estructures i la seva consolidació estructural, tot afegint-hi una filada de pedres del mateix jaciment com a protecció de les capçaleres. Per tal de diferenciar la part afegida de l'original, s'hi ha inserit un element separador (reixeta de fibra de vidre). També s'ha actuat sobre els arrebossats conservats *in situ*, fent-ne una neteja superficial i bisellant-los per donar-los una major adherència al mur. Una altra actuació a estat la protecció dels terres de l'interior de l'edifici i l'anivellament del terreny al voltant dels murs per a intentar reconduir les aigües de pluja i evitar que afectin l'edifici.

La intervenció de consolidació i neteja ha estat orientada a minvar els processos de degradació i garantir la conservació de les restes en les millors condicions

possibles, atès que es mantindran a l'aire lliure. Amb tot, cal tenir present que l'actuació, tot i ser efectiva, no solucionarà tots els problemes propis dels jaciments conservats a la intempèrie. Amb la intervenció s'ha frenat la degradació i la pèrdua del conjunt i permetrà mantenir-lo fins a una futura intervenció on es plantegi la protecció del conjunt amb una coberta. Treballs realitzats per Dèbora Iglesias Bonells, Xavi Arnau Valls i José Miguel Gallego Cañamero sota la direcció d'Isabel Parra Alé (CRAT, Conservació i Restauració SCP).

Els orígens del Bisaura: el Conjunt Monumental del Castell de Besora (Santa Maria de Besora) (CLT009/18/0004). En el marc d'aquest projecte, promogut per la Fundació Privada Conjunt Monumental del Castell de Besora, s'ha dut a terme una intervenció de restauració del conjunt monumental. Els treballs compten amb la participació de l'empresa Àtics SL. L'investigador principal del projecte és Francesc Busquets i Costa.

Conjunt Monumental del Castell de Besora (Santa Maria de Besora). Intervenció arqueològica en l'àmbit entre les restes del castell (zona 4) i la zona 2 (necròpolis a l'entorn de l'església). Es tracta de l'àrea que està situada entre l'església de Santa Maria (a la seva part frontal nord) i les parets que limiten el castell de Besora.

La intervenció arqueològica de la campanya de 2020 ha permès documentar un sistema de desguàs de les aigües que s'acumulen a la cara nord de l'església, concretament entre el mur d'aquest edifici i el mur de contenció de terres que es troba a poc més d'un metre de distància.

I, d'altra banda, també hem pogut observar la fonamentació del contrafort existent a l'angle nord-oest de l'església i la tomba de caixa de lloses que s'hi adossa. Aquesta inhumació ens reafirma la tesi obtinguda l'any 2005, quan amb l'excavació d'un sondeig es va poder determinar part de la necròpolis de cronologia altmedieval que ocupa aquesta àrea del jaciment i que sembla que, a diferència de la necròpolis de la banda sud, no té una continuïtat cronològica durant la baixa edat mitjana i tota l'època moderna. Treballs dirigits per Francesc Busquets i Costa i Marta Fàbregas i Espadaler (Àtics SL).

Intervencions preventives

Són aquelles intervencions planificades que tenen lloc en el marc d'actuació dels projectes urbanístics, immobiliaris o de rehabilitació d'edificis. Es realitzen prèviament o en paral·lel a l'execució de les obres i són finançades pels diversos promotors, ja siguin públics o privats. També s'inclouen en aquest grup aquelles actuacions executades en jaciments arqueològics, majoritàriament impulsades pels equips que hi treballen habitualment i destinades principalment a restaurar, consolidar i posar en valor els béns patrimonials. Aquestes intervencions acostumen a ser finançades per ens públics, majoritàriament la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i els consistoris municipals.

Castell del Brull (el Brull). Durant els mesos de febrer a maig de 2020 es va dur a terme una intervenció arqueològica al castell del Brull consistent primer en l'excavació de gran part del recinte i després en la seva restauració i adequació per a la visita. La intervenció, promoguda per l'Ajuntament del Brull i el Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona (SPAL), ha estat executada per l'empresa Arqueòlegs.cat i ha permès aportar nova informació a la que ja es tenia i que s'havia obtingut en una primera intervenció efectuada l'any 1998.

La primera, que es podria situar cronològicament a finals del segle XII o ja a principis del segle XIII, correspon, a grans trets, a la construcció del castell del qual es coneix bona part del perímetre emmurallat, construït a partir d'uns potents murs carreuats d'1,2 metres de gruix i que, en el seu conjunt, defineixen una construcció de planta trapezoidal de cinc costats, de gairebé 20 m de llargada per 15 m d'amplada. Encara resta per excavar i delimitar el que seria la façana de migjorn, indret on, per altra banda, hi devia haver probablement la porta d'accés a l'edifici.

Un dels elements a destacar de la muralla d'aquest castell són els quatre contraforts semicirculars construïts a les seves cantonades, elements que, en el que sembla que seria un replanteig de l'obra inicial, foren reconvertits en torres circulars quan la base del castell ja es trobava aixecada a l'alçada de la primera planta.

El següent horitzó cronològic cal situar-lo al segle XIV i està representat per una important reestructuració de l'espai interior del castell que va comportar, per una banda, l'amortització de bona part de les parets i estructures relacionades amb l'ocupació anterior i, per l'altra, la creació d'uns nous àmbits i espais d'hàbitat i treball. D'aquesta manera, a la meitat meridional es localitzen un mínim de tres àmbits nous mentre que a la meitat septentrional es va crear o es va mantenir una gran sala, la qual disposa d'un banc d'obra adossat a tot el seu perímetre intern i en la qual, posteriorment, es degué construir un forn culinari. Aquesta fase d'ocupació no es prolongaria més enllà del segle XV ja que a partir d'aquests moments, i possiblement després de la Guerra Civil catalana (1462-1472), el castell del Brull va restar pràcticament inhabitat.

Finalment, la troballa d'una moneda de 1709 en els nivells d'enderroc més recents ens podria indicar una reocupació puntual de les restes del castell durant la Guerra de Successió de la monarquia hispànica a principis del segle XVIII, moment a partir del qual aquesta fortificació va ser fortament espoliada. Treballs dirigits per Ainhoa Pancorbo Picó (Arqueòlegs.cat SL).

Turó del Montgròs (el Brull). La intervenció duta a terme l'any 2020 s'emmarca en les accions en curs destinades a habilitar noves instal·lacions per als visitants tot col·locant una passarel·la elevada ancorada al terra al costat sud-oest de la muralla. Mitjançant l'ús de sistemes no invasius es pretenia localitzar i descriure possibles estructures o restes constructives a la zona. En la mateixa intervenció es va aprofitar per explorar altres àmbits a l'interior i a l'exterior del recinte defensiu amb l'objectiu d'obtenir noves dades respecte al potencial arqueològic d'aquests espais.

A l'interior del poblat es van identificar diverses restes constructives relacionades amb la muralla i amb les construccions annexes. A l'extrem nord, el mur

defensiu sembla prendre una trajectòria divergent respecte al traçat principal de la muralla en direcció a l'interior del recinte. També a l'interior de l'espai clos es va fer un rastreig magnètic sense lectura que va permetre identificar diverses anomalies focals d'intensitat moderada que podrien correspondre a estructures de combustió o grups de sitges, si bé la resposta és similar a la que podrien ocasionar carboneres o fogars recents, i per tant caldrà esperar a futures excavacions per saber de què es tracta.

A l'exterior del recinte defensiu s'han detectat un conjunt d'anomalies corresponents a una acumulació de sediments de major càrrega magnètica que atenent a la seva ubicació podrien correspondre al rebliment d'un fossat, si bé la manca de documentació d'intervencions arqueològiques en aquesta àrea no permet a hores d'ara descartar que sigui l'empremta d'una cala d'excavació antiga. A la zona s'han documentat també diverses anomalies magnètiques que correspondrien a estructures de combustió, si bé, d'igual manera que el rebliment, no és possible discernir si es tracta d'estructures arqueològiques o d'elements recents. Treballs realitzats per Roger Sala, Helena Ortiz-Quintana i Pedro Rodríguez (SOT Prospecció Arqueològica).

Castell de Lluçà (Lluçà). Durant el mes de juliol s'ha dut a terme una intervenció de seguiment arqueològic de les tasques de desbrossament del turó on s'assenta el castell del Lluçà. La intervenció va ser promoguda per l'Associació de Propietaris Forestals del Lluçanès. Els treballs han posat a la vista diverses estructures del recinte jussà i sobirà del castell, que ja s'havien observat durant desbrossaments anteriors. En no fer-se necessari cap moviment de terres, ja que l'accés a la part superior del cim del turó per part dels camins de recollida de la fusta s'ha pogut fer seguint el camí actual, la intervenció arqueològica no ha aportat novetats quant a la descoberta de restes d'interès patrimonial. Treballs dirigits per Àngels Pujol i Camps.

Puig Ciutat (Oristà). Durant els mesos d'octubre i novembre es va dur a terme una nova campanya d'excavació al jaciment finançada per la Generalitat de Catalunya. Els treballs en aquesta ocasió es van centrar a l'edifici 4, una construcció de la fase romana tardo-republicana de l'assentament destruïda a mitjans del s. I a. e. La intervenció suposava la continuació dels treballs de la tardor de 2019, durant els quals s'havia delimitat un espai porticat de 14,7 m de llargada en sentit nord-sud, obert vers el carrer que discorre per ponent. La descoberta d'un envà de fusta cremat va permetre definir dos espais: l'àmbit 19A al nord, del qual es va excavar part de l'enderroc, i l'àmbit 19B al sud. En la intervenció de 2020 s'ha continuat l'excavació de l'àmbit 19A fins a exhaurir l'estratigrafia. S'han recuperat les restes d'una porta completament carbonitzada que recolzava damunt una llosa de grans dimensions (2,2 x 1,25/1,46 m) que podria tenir una funció de marxapeu. Al costat sud de la llosa es va descobrir una estructura de combustió excavada al paviment de terra batuda, el contingut de la qual es troba en estudi. Es va reprendre també l'excavació de l'àmbit 19B, tasca que va permetre recuperar diversos recipients ceràmics, com un plat de vernís roig pompeïà, la part superior d'un recipient de ceràmica grisa de la costa catalana i diversos fragments d'àmfora. Es van recuperar també un parell de projectils de fonsa de plom i una moneda

de la seca de *Baitolo*. Un cop finalitzada l'excavació de l'àmbit 19A es va obrir un sondeig de comprovació estratigràfica arran del mur oest de l'estança, tasca que va permetre localitzar diversos estrats que contenien material d'època ibèrica. Un cop finalitzada l'excavació de les restes, la part excavada es va museïtzar de manera provisional per tal d'incorporar-la al recorregut de la visita al Parc Arqueològic. Treballs dirigits per Àngels Pujol i Camps i Robert Tamba (GIRA. Grup Independent de Recerca en Arqueologia).

Serrat de la Cirera (la Torre d'Oristà – Oristà). Treballs de prospecció i documentació al serrat de la Cirera a la Torre d'Oristà. Aquesta intervenció es va centrar en una prospecció i recollida de material ceràmic adscrit al període del bronze final i primera edat del ferro en aquest serrat situat entre el torrent de la Torre i el torrent de la Cirera, al peu del traçat de la ramada encantada. Els treballs es van completar amb l'obertura de quatre petits sondejors on es va recuperar un mur de tancament i dos espais de tipus domèstic associats a un assentament a l'aire lliure amb estructures conservades. El material arqueològic recuperat correspon principalment a ceràmica a mà, amb decoració acanalada, impresa i incisa adscrit al grup Merlès. Treballs dirigits per Pau Alberch i Rubén Castillo.

Conjunt Monumental del Castell de Besora (Santa Maria de Besora). La intervenció prevista ha consistit en el control i l'excavació arqueològica derivada de totes les actuacions previstes en el projecte de «Restauració de l'absis i l'atri de l'església de Santa Maria de Besora. Conjunt Monumental del Castell de Besora». Les obres derivades d'aquest projecte han comportat que s'hagi actuat arqueològicament en les zones següents: 1) formació de paviment provisional a la nau. Control arqueològic del cobriment de totes les restes que quedaven per sota la cota del nou paviment. Control arqueològic de la construcció del nou paviment i de la col·locació de les rèpliques de les làpides de les tombes situades a la nau de Santa Maria; 2) creació de passarel·la a l'atri. Control arqueològic de la col·locació de la passarel·la. Control arqueològic de la col·locació d'una rèplica d'un dels esquelets excavats en anys anteriors a la zona de l'atri; 3) construcció d'un nou tram d'escala d'accés a la torre del campanar. Control arqueològic de la restauració i consolidació del tram d'escales ja existent a l'inici de l'accés al campanar. Treballs dirigits per Francesc Busquets i Costa i Marta Fàbregas i Espadaler.

Subestació elèctrica de tracció de Taradell (Taradell). La intervenció va ser motivada pel projecte constructiu de la nova subestació elèctrica de tracció de Taradell impulsada per ADIF. Malgrat que en la prospecció arqueològica prèvia duta a terme l'any 2016 cap dels elements catalogats a la zona es trobava en una zona propera, es va considerar necessari dur a terme un seguiment arqueològic durant la fase de desbrossament i moviments de terra de l'obra, per comprovar si es preservaven restes d'interès patrimonial desconegudes fins al moment. Els treballs van resultar negatius quant a la troballa de noves restes. Treballs dirigits per Jordi Guàrdia i Felip.

Carrer Castell, 23 (Tona). La intervenció arqueològica ha estat motivada pel projecte de construcció d'una piscina d'ús privat, dins l'àrea d'expectativa arqueo-

lògica del jaciment del Camp de les Lloses, amb categoria de protecció BCIN Zona arqueològica. Els rebaixos duts a terme han posat de manifest la inexistència d'estructures o estrats d'interès arqueològic. La zona va ser rebaixada i posteriorment reblerta en el procés d'urbanització d'aquest sector de la població als anys setanta del segle passat. Treballs dirigits per Òscar de Castro López (Actium Patrimoni Cultural SL).

Rambla Davallades, 6 (Vic). Les tasques de documentació arqueològica s'han vist afectades per l'enderroc de l'estança de sota l'escala i per la realització d'una cala anterior. L'excavació, que per les seves reduïdes dimensions ha estat condicionada al projecte arquitectònic, només ha permès documentar parcialment restes dels segles XIX i XX que es trobaven clarament alterades per les contínues modificacions fetes a l'interior dels edificis amb el pas dels anys.

Una peculiaritat d'aquest edifici és que la zona on s'ha realitzat es troba en una alçada de gairebé 2 m per sobre del nivell de circulació de la rambla de les Davallades. Inicialment es pensava que podria respondre a una diferència de nivell relacionat amb la zona interior de les muralles, més alta que la zona exterior, a la qual es va rebaixar la roca mare (tal i com s'ha pogut veure en altres intervencions arqueològiques efectuades a la rambla del Passeig de Vic). L'excavació, però, ha revelat que en realitat es tracta d'una zona molt alterada per una banda per la construcció del mateix edifici i, també, per una diferència en els nivells del sòl geològic. A aquest fet, a més, cal sumar-hi els nivells de rebliment antròpic corresponents a les diverses activitats constructives en aquest punt ja des d'època moderna.

L'actuació ha determinat que en la fase més recent es degueren construir unes escales a partir d'un replà per accedir a un local comercial (possiblement a mitjans del segle XX). En aquest mateix moment s'hauria amortitzat part de l'estructura del segle XIX o principis del XX que formava el basament del cos principal d'escales. Serien d'aquesta fase els dos graons que feien baixada. Aquesta part devia tenir la funcionalitat de recollir les aigües del celobert del cos d'escales, que originàriament no devia estar cobert. Es devien recollir les aigües pluvials per la canalització documentada per ser abocades a la fossa o pou parcialment documentat.

Tant el pou com aquesta zona baixa devien ser amortitzades a mitjans del segle XX, tal i com s'observa amb les parets que tallen la fossa/pou com per l'amortització de la zona baixa del cos d'escales.

Tot i que a la zona s'esperava la troballa d'alguna estructura murària vinculada amb la construcció de les cases a l'interior de la muralla, no se n'han documentat restes de forma clara. No han aparegut materials arqueològics del període medieval ni anteriors. Tan sols la paret de la fossa/pou es podria considerar d'una fase antiga, possiblement d'època moderna, tot i que l'excavació no ho ha pogut determinar i ens inclinem més a pensar que deu ser una obra del segle XIX per la relació amb la resta de parets de l'edifici.

Si caldria dir, però, que pels materials arqueològics de caràcter ceràmic recuperats en aquest indret hi devia haver hagut una ocupació des d'època moderna. Tot

i que no se'n poden determinar les estructures ni les funcionalitat associades, ja que aquests materials apareixen en estrats alterats i remoguts que fan impossible una associació entre estructures i material arqueològic. Treballs dirigits per Albert Pratdesaba i Sala.

Passeig Pep Ventura, 20 (Vic). La intervenció va consistir en un seguiment d'obres per a la construcció d'una piscina a la parcel·la d'un habitatge unifamiliar a causa de la seva proximitat al jaciment del Graell-Sentfores. L'actuació va tenir uns resultats negatius pel que fa a la troballa d'evidències arqueològiques. Treballs dirigits per Anna Morales Isaac.

Escrivania de la catedral de Sant Pere de Vic i casa del Campaner (Vic). Entre els mesos de juliol de l'any 2019 i juny de 2020 es va dur a terme una intervenció arqueològica a l'edifici situat entre la cruïlla del carrer del Cloquer amb el carrer dels Dolors i el campanar romànic de la catedral de Sant Pere de Vic.

La intervenció va estar motivada per l'execució del «Proyecto técnico de las obras de restauración de la catedral de Sant Pere de Vic con motivo del programa Episcopos (2015-2018), promovidas por el obispado de Vic en convenio con el ministerio de Fomento» i va consistir en la realització de trenta-tres sondeigs a les parets amb l'objectiu d'establir les relacions físiques entre els murs i les obertures actuals i poder determinar així l'evolució històrica de l'edifici, i l'excavació de cinc sondeigs al subsòl per tal de determinar l'existència o no de restes arqueològiques i que, un cop confirmada l'existència d'estratigrafia arqueològica, va implicar l'excavació de la totalitat del subsòl afectat pel projecte (Escrivania i Casa del Campaner).

Els resultats arqueològics obtinguts ens permeten establir diferents fases cronològiques depenent de l'edifici al qual fem referència.

A l'escrivania s'han identificat un total de cinc fases, essent la primera la construcció de l'edifici en un moment *ante quem* al s. xv, format per tres crugies amb la façana al carrer del Cloquer lleugerament desplaçada respecte de l'actual. Al segle xv es va erigir la façana actual i s'hi van instal·lar els arxius de l'Escrivania Pública o Cúria Comuna i la Cúria de l'Oficialat. L'edifici es va mantenir amb poques alteracions fins al s. xvii, quan es va construir la sagristia a la banda sud, cavalcant-se damunt la cantonada SO de l'escrivania i formant un pati interior de planta triangular a la banda SE. Aquest pati va ser absorbit per una nova reforma al segle xix, fruit de les reclamacions del notari de l'escrivania per a augmentar l'espai d'emmagatzematge. A finals d'aquest mateix segle es documenta l'última gran reforma que va implicar el recreixement de la coberta per a igualar-la a la nova construcció de la casa del Campaner entre l'escrivania i el campanar romànic. Finalment, l'any 1904 es van traslladar els arxius i l'edifici es va destinar a altres usos.

A l'espai ocupat per la casa del Campaner s'hi ha identificat un total de sis fases cronològiques. La primera se situa al segle xi amb la construcció de la catedral romànica de Sant Pere i del campanar, separat uns metres vers el nord respecte a l'edifici religiós, on s'ha identificat una sepultura. La segona fase constructiva

està associada amb la construcció de l'Escrivania i va suposar la pavimentació del carreró que es va formar entre el campanar, la catedral i l'Escrivania, mitjançant petits còdols formant rombes, moment que situem entre els segles xi i xiv.

L'any 1579 es va transformar la façana nord del transsepte de la catedral amb la construcció d'una nova porta d'estil gòtic (porta de Sant Joan) que va afectar parcialment el paviment de còdols i el mur romànic del transsepte. La reforma de més envergadura, però, la trobem al s. xvii amb l'ampliació de la catedral vers el costat nord i que va implicar l'eliminació del transsepte romànic i de la porta de Sant Joan, d'estil gòtic. Entre els segles xviii i xix les reformes són menors, i s'ha identificat únicament una estructura per a la recollida d'aigües pluvials que desguassa al carrer del Cloquer. L'última fase cronològica documentada se situa a les acaballes del s. xix amb la construcció de la casa del Campaner que es conserva avui dia, junt amb algunes modificacions de menys rellevància. Treballs dirigits per Dídac Pàmies Gual (Antequem SL).

Rambla Montcada, 18 (Vic). La intervenció arqueològica realitzada al carrer de la rambla dels Montcada, núm. 18, es deriva de les obres de reforma de la finca i els resultats, pel que fa a restes anteriors a la construcció de la casa actual o d'interès arqueològic significatiu, han estat totalment negatius. Ha aflorat el substrat geològic en cotes relativament altes. Treballs dirigits per Adrià Cubo Córdoba (Arqueòlegs.cat SL).

Mur nord del palau dels Montcada (Vic). Els treballs s'emmarquen en les reformes efectuades a l'església de la Pietat. Quan a finals de l'any 2020 es va enderrocar part del mur perimetral sud de la capella del segle xviii va retrobar-se, tal com era previsible, la façana nord del castell-palau dels Montcada. En concret es va localitzar un portal elevat d'arc de mig punt amb dovelles i brancals fets amb gres tipus Folgueroles.

Es tracta d'un portal construït solidàriament amb l'obra general del palau i per tant contemporani a l'obra romànica d'aquest edifici. Està format per dos brancals monolítics sota impostes i sobre les quals descansen vuit dovelles i una novena, central, que actua de clau. Tot és de pedra de gres de color ocre. Es tracta d'una tipologia idèntica a la dels altres portals coneguts del mateix palau. Mesura 120 cm de llum i 225 cm a l'eix central d'alçada. L'obertura es trobava tapiada per una massa de pedra i morter amb algun fragment de teula aràbiga. Els brancals interiors conserven en perfecte estat el carreuat amb els senyals típics de l'obra romànica. També conserva a l'intradós de l'arc els encaixos de les pollegueres per a una porta de doble batent.

El portal s'obria vers el costat nord del palau i a uns 2 metres del nivell de circulació del moment (en el moment de la construcció del temple de la Pietat el nivell exterior era almenys un metre per sobre de l'actual), tal com s'observa en la banqueta de fonamentació de l'edifici.

En conseqüència hauria d'haver existit una estructura o escala presumiblement de fusta que permetia accedir al portal. Considerant que donava accés a la planta noble del palau i seguint els esquemes defensius de l'època, es pot interpretar que

era la porta principal al recinte de la primera planta, senyorial. Aquest portal es correspon amb el conegut portal a l'interior del palau, tot i que està retocat per la restauració moderna. Cal valorar que malgrat ser un edifici fortificat, estava ubicat en un recinte amb pretensions urbanes.

Com hem comentat es tracta d'un element contemporani i solidari del palau dels Montcada, i per tant cal considerar-lo del segle XI (documentat a partir de l'any 1088 en un document del bisbe Sunifred de Lluçà). El paredat es pot considerar tardà, a partir del segle XVI o posterior, vist que també presenta fragments de teula aràbiga d'aspecte molt modern. Potser va ser paredat en construir el mur sud de la Capella Fonda de la Pietat. Treballs dirigits per Eduard Sánchez Campoy (Arqueòlegs.cat SL).

Carrer Gurb, 25 (Vic). La intervenció arqueològica realitzada al carrer de Gurb, núm. 25, ha estat motivada per les obres de reforma de la finca. Els resultats dels treballs han estat negatius pel que fa a la troballa de restes d'interès arqueològic. Treballs dirigits per Jordi Maria Gibert Teixidor (Arqueòlegs.cat SL).

Carrer Nou, 6 (Vic). Amb motiu de les obres de rebaix del terreny a la finca es va dur a terme durant els dies 17 i 21 d'agost de 2020 el control arqueològic preventiu del rebaix de la totalitat de la finca, dins el projecte de reforma interior del futur local.

Únicament es va excavar un nivell de terra i runa provinent del desmuntatge de les estructures que devien formar part d'un pati interior i que en algun moment de finals del segle XX es van desmuntar per convertir el pati en un espai ampliat del local existent.

Tot i que els sediments extrets mostren evidències més antigues pel que fa a fragments de ceràmica, possiblement del segle XIX, en no haver-se d'excavar per a la consecució de les obres no s'ha pogut documentar arqueològicament i per tant no hem pogut conèixer una mica més les característiques més antigues de l'indret. Treballs dirigits per Marta Fàbregues i Espadaler (Àtics SL).

Carrer del Remei 6-8 (Vic). Les obres que s'han dut a terme a l'edifici del carrer del Remei, núm. 6-8, van motivar una intervenció arqueològica preventiva, ja que els treballs relatius al projecte arquitectònic preveïen fer rebaixos al subsòl (excavació vinculada a la llosa de fonamentació de l'edifici i del fossat de l'ascensor). La intervenció arqueològica va consistir en el seguiment de tots els moviments de terra, si bé els resultats van ser negatius pel que fa a la localització d'estructures o nivells anteriors a la construcció de l'edifici actual. Amb relació a aquest edifici, s'ha localitzat algun tram de les fonamentacions dels seus murs interiors. D'aquesta manera, no s'han documentat murs o estructures associades al moment en què es van construir les primeres edificacions del carrer (als segles XVII-XVIII), ni del camí medieval anterior, així com tampoc elements vinculats amb l'extrem sud del pont del Remei que devia estar situat a poca distància, ja que les seves restes són molt pròximes a l'edifici on s'ha efectuat la intervenció. Treballs dirigits per Gemma Caballé i Crivillés.

Carrer Gelada, 15 (Vic). Intervenció motivada per la instal·lació d'un ascensor a la finca. Els treballs només han documentat les restes molt minses d'un mur de pedra associat a unes antigues escales d'accés a la primera planta eliminades amb la reforma de l'espai de garatge. Treballs dirigits per Antònia Díaz Carvajal (In Situ SCP).

Carrer Nou, 15 (Vic). Intervenció motivada per les obres de rehabilitació d'un immoble. S'han documentat les restes parcials d'una volta contemporània amb fulls de maons que conserva la línia d'arrencament i els muntants. L'estructura havia estat destruïda durant una reforma de l'edifici i el seu interior va ser reblert amb runes. Treballs dirigits per Antònia Díaz Carvajal (In Situ SCP).

Carrer Trinquet, 5 (Vic). Intervenció motivada per la instal·lació d'un ascensor. Els resultats han estat negatius des del punt de vista arqueològic. Treballs dirigits per Antònia Díaz Carvajal (In Situ SCP).

Col·legi Sant Miquel dels Sants (Vic). Treballs arqueològics motivats per la construcció d'una nova edificació en l'espai del pati. La intervenció ha posat al descobert una estructura de planta quadrada feta amb pedres calcàries i margoses de la zona amb basaments on descansaven columnes. Les restes corresponen al claustre de l'antic convent de Sant Josep, aixecat al segle XVII i substituït des de l'any 1876 per l'actual edificació. Treballs dirigits per Antònia Díaz Carvajal (In Situ SCP).

Rambla dels Montcada, 14 (Vic). La intervenció arqueològica realitzada a la rambla dels Montcada 14 de Vic ha estat motivada per les obres de reforma de la finca. Els resultats dels treballs han estat negatius pel que fa a la troballa de restes d'interès arqueològic. Treballs dirigits per Jordi Maria Gibert Teixidor.

Castell de Milany (Vidrà). La intervenció arqueològica realitzada durant la campanya 2020 ha consistit en l'excavació de la banda oest del turó. En aquesta zona hem pogut delimitar una habitació de planta rectangular, que aprofita la paret oest de la torre i que queda delimitada al nord per la muralla que envolta el castell. L'accés a l'habitació es devia fer per la banda sud, on es conserva una porta i les bases d'uns pilars per a la coberta. El nivell d'ús de l'habitació seria la mateixa roca natural amb algunes parts de terra piconada i morter de calç.

A l'exterior d'aquesta habitació destaquem també la troballa d'un grup de fragments de ceràmica que hem pogut recuperar en una de les moltes escletxes de la roca natural i que destaca per la seva antiguitat, ja que es tracta d'un vas de ceràmica feta a mà amb decoracions que ens permeten situar la cronologia de la peça en l'època del bronze antic, cap al 1900-1800 aC. Amb aquesta troballa s'evidencia una vegada més (en altres campanyes ja havíem detectat algun fragment de ceràmica de cronologia similar) l'ocupació del turó en època prehistòrica. Treballs dirigits per Marta Fàbregues i Espadaler (Àtics SL).

Intervencions d'urgència

Són aquelles intervencions que es realitzen quan es descobreixen restes arqueològiques durant la realització d'una obra o actuació en un indret on no hi havia indicis de la seva existència. Aquestes actuacions són finançades per la Generalitat de Catalunya. Enguany hi ha hagut una única intervenció d'aquest tipus a la comarca d'Osona.

Masdencoll (Folgueroles). Amb motiu d'una visita rutinària per a preparar material didàctic a Folgueroles, es va descobrir una resta paleontològica que aflorava al mig d'un camí de terra amb trànsit rodat. Es tracta d'una costella de sireni parcialment erosionada de la qual no es pot concretar l'espècie. La zona s'ubica a sobre de la bassa del Masdencoll, en un camí de titularitat pública al terme municipal de Folgueroles.

L'extracció va ser d'urgència a causa de la situació on es trobava, el perill evident de degradació i l'escassetat d'aquest tipus de restes. Els treballs van consistir en l'excavació directa sobre la roca i l'extracció en forma de mòmia per protegir les restes. La costella mesura més de 40 cm i està sencera però intensament fracturada, motiu pel qual la restauració, que s'està duent a terme actualment, està essent més complicada del compte.

Una vegada analitzades la zona i les restes, es determina que tenen una edat aproximada de 42 milions d'anys, corresponent a l'edat del Lutecià (Eocè Inferior) i estan incloses en margues d'origen marí. Es conclou també que les restes van arribar a una zona marina profunda (l'actual Folgueroles) probablement perquè el cos en descomposició de l'animal va surar a la deriva durant la putrefacció. Es pretén fer donació de les restes a l'Ajuntament de Folgueroles.

L'extracció l'han duta a terme Jordi Vilà Vinyet i Íngrit Soriguera Gellida de Geòleg.CAT amb l'ajuda del personal de l'Espai Natural de les Guilleries-Savasona.

Altres activitats

Les entitats i associacions del territori que promouen la recerca del patrimoni arqueològic osonenc han fet nombroses activitats de difusió al llarg de l'any. Degut a la situació provocada per la pandèmia de COVID-19, algunes de les programacions presencials previstes pels primers moments es van anul·lar o ajornar, però ràpidament van sorgir iniciatives virtuals o híbrides, en funció de la situació en cada moment, que van permetre mantenir viva la tasca d'aproximar el patrimoni a la societat. La situació va suposar un fort impuls de l'ús de plataformes digitals com Instagram o YouTube, i això va permetre arribar sovint a nous públics més familiaritzats en l'ús d'aquest tipus d'eines.

Cicles de conferències

El dia 25 de gener el Patronat d'Estudis Osonencs va organitzar la conferència «Sant Julià de Valldeu (Sant Martí de Centelles). Localització, troballa i primers resultats de l'excavació de l'església d'un vil·lar altmedieval», a càrrec de l'equip d'excavacions: Arnau Garcia, Francesc C. Conesa i Jaume Oliver.

Durant el mes de març hi havia previst dur a terme el 27è cicle de conferències al Museu Arqueològic de l'Esquerda, titulat: *Com l'aigua i l'oli: els jueus catalans a l'edat mitjana*. El cicle, que preveia parlar dels jueus medievals a Girona, Perpinyà, Vic, Roda de Ter i Besalú, es va haver d'ajornar degut a la pandèmia de la COVID-19.

El dia 29 d'octubre, i amb motiu de la presentació del VII Workshop del Camp de les Lloses previst per a l'any 2021, titulat *Espais d'integració a la Roma republicana, el NE de la Hispània Citerior i la seva connectivitat*, el Dr. Víctor Revilla va pronunciar la conferència «Roma i els límits de la urbanització a les províncies: les petites ciutats de la Citerior nord-oriental».

Durant el mes de maig el Centre d'Investigacions Arqueològiques d'Osona va organitzar el cicle de conferències en *streaming* amb el títol *Arqueologia en confinament*, retransmeses des del compte d'Instagram de l'entitat. Dins d'aquest cicle, el dilluns 11 de maig es va dur a terme la conferència «Quan l'arqueologia també ens parla de la pesta», a càrrec la Dra. Imma Ollich; el dia 18 l'arqueòleg i antropòleg Ot Ordeig va presentar «Dos exemples de necròpolis altmedieval a Vic: l'Albergueria i Sant Sadurní (s. VII-XI)». Finalment, el dia 25 de maig la historiadora Tània Freixas va pronunciar la conferència «Arqueometria ceràmica: dos projectes de cultures preromanes del N-E de la península Ibèrica i l'Etrúria Meridional (Itàlia)».

També des del Centre d'Investigacions Arqueològiques d'Osona es van realitzar un seguit de podcasts sota el títol *Com s'escriu la història?* En aquests podcasts, pujats a la plataforma iVoox, diversos membres de l'entitat conversaven amb professionals de la història i l'arqueologia per aproximar-se a les seves tasques. Els temes tractats van ser: els SIG aplicats a l'arqueologia, la recreació històrica, l'arqueometria, l'arqueologia experimental, la restauració, l'antropologia, les fonts escrites i l'arqueobotànica.

Dia Internacional dels Museus, 16-18 de maig de 2020

Com cada 18 de maig es va celebrar el Dia Internacional dels Museus, el gran esdeveniment que organitza el Comitè Internacional dels Museus. Aprofitant que el dia 18 era dilluns, les activitats es van allargar tot el cap de setmana, i es va celebrar de manera efectiva entre el 16 i el 18 de maig. El lema de l'edició d'enguany va ser *Museus per la igualtat: diversitat i inclusió*. Tenint en compte que degut a la situació de pandèmia les portes dels museus en aquell moment es trobaven tancades, s'hi va afegir el subtítol *Obrim finestres [digitals]* amb la voluntat que el públic pogués seguir gaudint del patrimoni museístic a través de la pantalla de l'ordinador o el dispositiu mòbil.

Al Museu Arqueològic de l'Esquerda les activitats van anar dirigides a gravar i publicar al canal de YouTube del museu petits vídeos on s'escollia una peça significativa del museu i s'explicava de forma breu. En aquesta ocasió es va escollir una pinça subjecta pàgines d'època medieval, una espasa morta d'època ibèrica, un diner carolingi i un dau visigòtic.

Al Camp de les Lloses, i per a escalfar motors, ja els dies 12 i 13 de maig es van presentar diversos vídeos sobre el jaciment al canal d'Instagram. La celebració va continuar amb la incorporació d'un nou vídeo el dia 17 sobre el vas plàstic de terra cuita d'un cap amb rostre infantil (pseudopebeter) i les escòries de ferro que acompanyaven el dipòsit. En col·laboració amb el Museu del Pa del municipi es va incorporar encara un nou vídeo amb la presentació d'un molinet. Finalment, i com a cloenda de la jornada, en David Tuneu, membre de l'equip del Camp de les Lloses, va elaborar un vídeo sobre la utilització dels drons en arqueologia.

Jornades Europees d'Arqueologia, 19-21 de juny de 2020

Amb motiu de les Jornades Europees d'Arqueologia que l'any 2020 van tenir lloc els dies 19, 20 i 21 de juny, el Museu Arqueològic de l'Esquerda va editar un petit vídeo amb la visita virtual al jaciment. L'organització internacional de les Jornades va demanar explícitament que es programessin activitats virtuals per si finalment s'imposaven tancaments deguts a la COVID-19. A banda de la visita virtual, també es va poder oferir jornades de portes obertes.

20è Cap de Setmana Ibèric

Els dies 3 i 4 d'octubre es va celebrar el 20è Cap de Setmana Ibèric, una iniciativa per a la difusió dels assentaments ibèrics de Catalunya promoguda pel Museu d'Arqueologia de Catalunya en el marc de la Ruta dels Ibers. L'edició d'enguany portava per títol *Productes km 0. L'explotació dels recursos naturals fa 2200 anys*. En aquesta ocasió es van fer activitats en dos dels assentaments ibèrics de la comarca: a l'Esquerda (les Masies de Roda) i al Casol de Puigcastellet (Folgueroles).

A l'Esquerda es va dissenyar el joc «L'enigma dels ibers», que va ser incorporat a la pàgina web del jaciment. En paral·lel es van fer diverses activitats entorn dels recursos faunístics. El dissabte 3 a la tarda es va fer una xerrada amb presència de públic, que també va ser retransmesa en directe pel canal de YouTube del Museu, a càrrec del Dr. Àlex de Valenzuela, amb el títol «El paper dels recursos animals en la vida dels ibers ausetans, a partir dels estudis de les restes de fauna del Jaciment Arqueològic de l'Esquerda». El mateix dissabte es va realitzar el taller «Els ocells de l'Esquerda: els ibers a vista d'ocell» impartit pel Dr. Jordi Martí, biòleg i professor de Didàctica de les Ciències Naturals de la Universitat de Vic. El diumenge 4 al matí es va fer un taller d'arqueozoologia adreçat a tots els públics a càrrec del Dr. Jordi Martí. I finalment, com cada any, a les 11.15 h es va realitzar la visita comentada al jaciment.

En el context del Cap de Setmana Ibèric, des del Museu Arqueològic de l'Esquerda es va col·laborar amb l'Ajuntament de Folgueroles i es va organitzar una conferència sobre la metal·lúrgia i la defensa al jaciment del Casol de Puigcastellet. La presentació va anar a càrrec de la Dra. Montserrat de Rocafiguera i es va dur a terme a la Sala de Plens de l'Ajuntament el dissabte 3 a la tarda. En acabar es va pujar al jaciment on es va realitzar un taller/demostració de forja experimental a càrrec d'Oriol Amblàs.

Jornades Europees del Patrimoni

Els dies 9, 10 i 11 d'octubre es van celebrar les Jornades Europees del Patrimoni. En diversos jaciments de la comarca es van oferir activitats per a participar en aquesta proposta.

A l'Esquerda el dia 10 d'octubre es van presentar els resultats de la campanya d'excavació de l'estiu de 2020 a càrrec de Montserrat de Rocafiguera, directora de la intervenció.

Al Camp de les Lloses, el divendres 9 d'octubre es va organitzar una visita guiada al jaciment i a les col·leccions. El dia 10 es va dur a terme una ruta guiada a la Tona moderna i contemporània. Finalment, el diumenge 11 es van organitzar un parell de tallers demostratius: «Fem farinetes púniques», a càrrec de Joaquim Sañé, i «Reconeixem cereals i en fem farina», a càrrec de Cinto Torrents. Aquesta última activitat es va organitzar juntament amb la Xarxa de Patrimoni Rural, l'Ecomuseu del Blat i el Museu del Pa de Tona.

En el marc de les Jornades, el dissabte 10 d'octubre el Patronat d'Estudis Osonencs va organitzar diverses visites guiades al Temple Romà de Vic amb el títol *Educació i religió en època romana*. En les visites es van exposar els elements estructurals que conformen un temple romà, però també l'evolució de la seva aparició i ús i el seu paper en l'educació i la societat romanes, i també en la comunitat indígena.

Altres activitats pròpies: festes majors, exposicions temporals

Els dos centres de difusió vinculats a jaciments arqueològics de la comarca, el Museu Arqueològic de l'Esquerda, a Roda de Ter, i el Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses, a Tona, han organitzat diverses activitats pròpies de difusió per apropar les seves col·leccions al públic al llarg de l'any.

Ambdós centres participen en la Festa Major dels municipis respectius organitzant diverses activitats. Pel que fa a Tona, el Camp de les Lloses va organitzar per al diumenge 2 d'agost una jornada de portes obertes amb una visita guiada al museu i al jaciment, juntament amb un taller de teixits, colors i vestits d'època romana, a càrrec d'Atanagrum. Al seu torn, el Museu Arqueològic de l'Esquerda va participar en els actes de la festa major de Roda de Ter, els dies 19 i 20 de setembre, amb les visites teatralitzades: *Les fabuloses històries de l'Esquerda*, explicades per Floduc el Bufó, i *Any 1314: l'últim senyor de l'Esquerda*.

Ambdós centres han acollit també exposicions temporals produïdes per altres entitats de fora de la comarca, amb la voluntat de tractar diversos aspectes des d'un punt de vista més generalista.

A l'Esquerda, entre el 18 de gener i el 21 de juny, es va acollir l'exposició «*Caput aut Navis*. A cara o creu». Es tracta d'una exposició coproduïda pel Museu de Granollers i l'Oficina de Patrimoni Cultural de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona. El Museu de l'Esquerda la va presentar en el marc del programa de suport de la Xarxa de Museus Locals. Aquesta exposició permet apropar-se al món del joc dels temps antics i veure els paral·lelismes que encara avui dia existeixen. A més, permet redescobrir sorpreses en forma de peces de petit format que habitualment passen desapercebudes als museus.

Entre el 5 de setembre i el 4 d'octubre el Museu de l'Esquerda va acollir l'exposició «Flors del Montseny». En el marc de la Fira de la Llabor (que se celebra a Roda de Ter durant el mes d'abril) el Museu sol col·laborar amb l'organització de la Fira amb un taller i una exposició temporal. Aquest 2020 degut a la situació de la pandèmia no es va poder dur a terme el taller i només es va portar una exposició produïda pel Museu Etnològic del Montseny, la Gabella, que consistia en una mostra de plafons fotogràfics que documenten la riquesa de la flora silvestre del Montseny, Reserva Natural de la Biosfera. Aquest treball és obra de Joaquim Reberté i Pere Barnola.

El Camp de les Lloses va acollir l'exposició «*Hijas de Alice Guy*. Reimaginant una història del cinema». Juntament amb l'associació feminista de Tona Donaveu va organitzar una visita guiada a l'exposició i un col·loqui dins del cicle *Referències: cicle de dones referents*.

Àngels Pujol i Camps

Any de commemoracions

El 2020 ha permès homenatjar i recuperar el treball de dues de les figures més influents de l'arqueologia catalana de la primera i la segona meitat del segle xx. Es tracta de mossèn Serra Vilaró i el professor Miquel Tarradell.

En el context de la commemoració dels cinquanta anys de la mort de mossèn Serra Vilaró (Cardona, 24 de març de 1879 – Tarragona, 27 d'octubre de 1969) s'han realitzat una sèrie d'activitats d'interès arqueològic i històric. Aquestes propostes endegades des de les institucions on aquest pioner va portar a terme bona part del seu treball (Cardona, Museu Diocesà i Comarcal de Solsona i Museu de Tarragona), i amb el suport de la Direcció General de Patrimoni Cultural però també dels Serveis Territorials de la Catalunya Central, han servit per a donar sortida a diversos actes culturals que s'han desenvolupat entre el novembre de 2019 i l'octubre de 2020. Entre aquestes propostes destaca l'exposició «Joan Serra Vilaró (1879-1969): 50 anys del llegat d'un pioner» o l'exposició al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona titulada «El Solsonià: Viure i morir al neolític mitjà». Tot plegat es va completar amb una sèrie de conferències a càrrec d'especialistes d'arreu de Catalunya dels principals períodes que ell va treballar, tant en l'àmbit de la història com de l'arqueologia, i que tenen el seu altaveu a la comarca d'Osona en la definició de l'anomenada «cultura de Merlès».

La relació de Mn. Joan Serra Vilaró amb la comarca d'Osona s'inicia al Seminari de Vic, amb la influència del bisbe Morgades i de Torras i Bages, quan entre el 1885 i el 1897 es va traslladar allà per completar els estudis de teologia. La inauguració del Museu Episcopal el 1891, quan Serra Vilaró tenia dotze anys, i la càtedra d'arqueologia cristiana, fundada per Mn. Gudiol el 1898, quan Serra Vilaró tenia dinou anys, es consideren una influència directa en la seva formació arqueològica. També va ser membre del Centre Excursionista de Catalunya, conservador del Museu Diocesà de Solsona (a partir de 1906) i fundador de la Secció de Prehistòria. El 1925 passà a la Seu de Tarragona, on va fer-se càrrec de les excavacions a Tarragona i va anar ampliant el seu interès cap al món romà.

La influència de l'arqueologia osonenca en Mn. Serra Vilaró va més enllà de la correspondència amb Mn. Gudiol² i l'intercanvi de publicacions científiques, i fins i tot, més endavant, de la definició de la «cultura de Merlès».³ La identificació dels materials recuperats a Sant Pau de Pinós (Santa Maria de Merlès, Berguedà) i la definició de la «cultura de Merlès» (1928) porten a identificar i estendre aquest grup a jaciments com la balma de Ca n'Eures a Perafita⁴ i el Turó de les Mentides.⁵ Cal recordar que aquest treball i aquestes troballes va influir fortament en els treballs de Pere Bosch i Gimpera, sobretot en la preparació del seu llibre titulat *Etnologia de la península Ibèrica*, publicat el 1932. I que aquesta publicació ha estat un referent en la caracterització de les comunitats del Bronze Final i Primera Edat del Ferro i en la definició de la seva problemàtica tant a nivell cronològic com de definició i en l'establiment de grups regionals a partir de la cultura material.

Com s'ha esmentat, doncs, la seva formació té una base osonenca important i aquesta influència la seva concepció del Museu Diocesà de Solsona (1909), seguint els criteris que regien el Museu Episcopal de Vic i les museografies basades en la influència de Gudiol i de Salvador Sanpere.

D'altra banda, la celebració dels 100 anys del naixement del professor Miquel Tarradell (Barcelona, 1920-1995) han estat també motiu d'homenatge. La seva tasca més coneguda fou com a professor de la Universitat de Barcelona, si bé també cal esmentar que va dirigir el Servei d'Investigacions Arqueològiques de Granada i el Servei d'Arqueologia del protectorat espanyol al Marroc, essent també responsable del Museu Arqueològic de Tetuan. Va ser catedràtic d'arqueologia a la Universitat de València i va ostentar la categoria de membre del Comitè Permanent de l'Associació Internacional de Ciències Prehistòriques. Entre altres càrrecs, va ser assessor del Consell d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i membre de l'Institut d'Estudis Catalans i va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. La seva trajectòria s'ha recordat en un acte a la seva memòria a la Reial Acadèmia de Bones Lletres. Aquest homenatge va comptar amb la participació i

2. J. PALOMINO, «La correspondència entre Josep Gudiol i Cunill i Joan Serra Vilaró», *Pyrene*, vol. 49, núm. 2, p. 101-117.

3. J. SERRA VILARÓ, «Trobada protohistòrica a Marlès», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (Barcelona), núm. VI (1915-1920), p. 573-578. ÍDEM, *Ceràmica de Marlès* (fullet), Solsona, Musaeum Archaeologicum Diocesanum, 1928.

4. S. VILASECA, «La balma de Ca n'Eures, término de Perafita, provincia de Barcelona», *Empúries*, núm. 5 (1943), p. 267-269.

5. J. RIUS SERRA, «El sepulcre del Turó de les Mentides (Folgaroles)», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, núm. XX (1915-1920), p. 582.

la valoració dels professors Borja de Riquer, Isabel Rodà, Marta Prevosti, Núria Tarradell, Núria Rafel i Joan Sanmartí, si bé no es va poder celebrar fins al 2021 a causa de les mesures de prevenció de la pandèmia de COVID-19.

Del seu treball cal destacar que va abordar diverses cronologies i que va ser ampli i complet. Per que fa a la Catalunya central una de les seves obres més rellevants va ser la publicació del llibre *Les arrels de Catalunya* (1962).⁶ Aquesta publicació es va convertir en un dels manuals d'estudi de les assignatures de prehistòria de Catalunya en les diverses universitats catalanes, juntament amb el capítol que va escriure de «Prehistòria i Antiguitat» en el volum d'*Història dels Països Catalans* (en l'edició de 1963).

Tarradell va ser professor de bona part dels arqueòlegs osonencs formats a la Universitat de Barcelona i va amplificar el coneixement de l'arqueologia osonenca a través del seu llibre *Les arrels de Catalunya* esmentat suara. Aquesta publicació recull bona part dels treballs de Colominas i Gudiol i li va permetre posar d'exemple jaciments osonencs com són el megàlit del Pla dels Llancers de Rupit o l'Espina de Collsuspina. El megalitisme explicat en el capítol dels «Constructors de megàlits» utilitzava com a il·lustració els objectes trobats al megàlit del Pla dels Llancers (Rupit). També la taula de formes ceràmiques recuperades en els conjunts megalítics provenia dels exemples procedents de la comarca d'Osona (Tarradell, 1982, 112).

Aquest treball, doncs, va ajudar a la definició del grup megalític de la plana de Vic, ben definit a través de la tipologia de galeria coberta, i amb extensions cap a la de Moià i el Congost (grup plana de Vic – Moianès – Congost). En destaca els exemples de Puigseslloses (Folgueroles), Puig Rodó (l'Estany) i Serra de l'Arca (Aiguafreda), i també ajudà a la definició de les coves sepulcral l'exemple del Forat de les Tombes (Sant Quirze de Besora). Per al període de l'edat del Bronze, aquest autor va revisar les propostes de Joan Maluquer de Motes mostrant els dos principals grups de megàlits junt amb l'arribada d'influències i elements exògens com ara l'apèndix de botó, també present a la comarca.

Les referències finals a la comarca es recullen en el període del Bronze Final i primer Ferro, i més concretament en el capítol titulat «Els grans factors de trasbalsament». Aquí reafirma el grup de la plana de Vic i el Lluçanès agrupant les troballes del Turó de les Mentides (Folgueroles) amb les troballes de Merlès (Sant Pau de Pinós, Berguedà). I al mateix temps defineix un grup centre-nord, que inclou la Balma de Ca n'Eures (Perafita), com a troballa *hallstàtica*, amb els conjunts berguedans de Can Mauri, Cova de la Fou i Cova de l'Espluga Negra. La comarca d'Osona apareix de nou com a lloc de definició dels dos grups de poblament indoeuropeu descrits pel professor Maluquer. Es tracta, doncs, dels grups establerts a les planes, amb una important pràctica agrícola amb relació als grups principalment ramaders que tenen en l'orografia de la comarca d'Osona un emplaçament ben definit entre la plana de Vic i les formacions muntanyoses que acaben de conformar el territori.

Anna Gómez i Bach

6. M. TARRADELL, *Les arrels de Catalunya. Biografies Catalanes*, Barcelona, Editorial Vicens-Vives, 1962 (reeditat el 1982: *Les arrels de Catalunya. Història de Catalunya. Biografies Catalanes*, vol. 0).

CRÒNICA METEOROLÒGICA DE L'ANY 2020

L'any 2020 va ser un any càlid i plujós; un any molt complicat no només per la pandèmia de la COVID-19 sinó també meteorològicament parlant. En general, van dominar les masses d'aire càlid que van deixar temperatures mitjanes més altes del que tocava la major part dels mesos. La precipitació anual va ser una de les més abundants a bona part de la comarca i també a molts observatoris de Catalunya. Cal destacar, al mes de gener, el pas de la borrasca Glòria, que va portar molta pluja i neu, i un vent fort que va causar desperfectes arreu. Res a veure amb el mes de febrer, quan hi va haver un ambient càlid i sec en general. L'hivern, doncs, va ser càlid i plujós. Pel que fa a la primavera, el mes de març hi va haver episodis de vent fort, amb un cop de 160 km/h al cim del Montseny, pluges de distribució molt irregular i una nevada a cotes baixes els últims dies del mes. La primavera en general va ser càlida i plujosa a bona part de la comarca, amb algunes entrades de fred a finals de març i principis d'abril acompanyades de perturbacions; en canvi, la temperatura es va disparar la segona quinzena de maig i es van superar els 32 °C. Pel que fa a l'estiu, temperatures moderades i pluja irregular. L'estiu del 2020 va resultar càlid però amb temperatures moderades. Van destacar amb les temperatures més altes els últims dies de juliol i els primers d'agost. Pel que fa a la precipitació va ser plujós o molt plujós a bona part dels observatoris. Cal destacar sobretot el mes de juny en què es van superar els 250 mm en una bona part dels observatoris, i en conseqüència la temperatura mitjana va ser molt suau. La pluja, tal com sol passar als mesos de juliol i agost, va caure en ruixats puntuals i acompanyats de tempestes localment fortes. Els mesos de la tardor van ser ben diferenciats: el setembre, temperatures normals i pluges irregulars. L'octubre va ser el més fred dels últims 27 anys i es van registrar les primeres gelades i alguna nevada al Montseny. Ben al contrari del mes de novembre, que va ser molt càlid i plujós. Pel que fa a l'últim mes de l'any, les boires i les inversions tèrmiques van dominar en més de la meitat dels dies del mes. Amb només alguna depressió amb poca pluja, el desembre va ser el segon mes més sec del 2020, i tot i l'ambient fred dels primers dies, el total del mes va ser d'una mitjana un grau per sobre de la climàtica.

Gener excepcionalment plujós

Va ser un mes en general càlid i molt plujós. Va començar amb un potent anticicló, amb boires gebradores, inversions tèrmiques i amb temperatures amb un bon contrast tèrmic entre el matí i el migdia, que va persistir pràcticament fins al dia 19, amb l'excepció dels dies 9 i 10, en què el pas d'un front va deixar algun ruixat. Entre els dies 11 i 18 va estar present un altre cop l'anticicló. Les temperatures màximes van ser suaus entre els dies 4 i 9, del 14 al 18 i sobretot els últims dies del mes. Cap a mitjans de mes el bloqueig anticiclònic es va desplaçar cap al nord d'Europa, i va afavorir l'entrada d'una gota freda amb nom propi: Glòria. Una borrasca molt activa que es va col·lapsar davant del Mediterrani, amb l'entrada

d'aire càlid i amb vent del SE, i que va provocar un temporal de llevant molt actiu a la costa, amb el resultat de quatre morts i molts desperfectes. Es registrava així una quantitat inusual de pluja durant un mes de gener: en alguns observatoris es van recollir de 300 a 500 litres en un parell de dies, que van provocar el creixement de molts rius i fins i tot es van haver d'obrir les comportes de l'embassament de Sau per excés d'aigua. Cal destacar, també, l'important gruix de neu acumulada al Cabrerès i al Vidranès, amb més de 50 cm, i cops de vent que arribaren als 106 km/h.

Febrer molt càlid i sec

El persistent anticicló situat al llarg del mes de febrer al sud d'Europa no va deixar entrar les masses d'aire fred polar procedents de l'Atlàntic. Aquesta situació va comportar una anomalia tèrmica i poca o nul·la precipitació. Per altra banda, van dominar les masses d'aire càlid, que va deixar la temperatura mitjana en 9,3 °C, tres graus per sobre de la mitjana climàtica, i la segona més alta des del 1953. A principis de mes es van registrar tant la temperatura màxima com la mínima, i cal destacar també les inversions tèrmiques i les boires, presents durant més de quinze dies a bona part de la plana de Vic, i que van deixar precipitacions de més d'un litre en alguns observatoris. Una única pertorbació, molt desgastada, va passar entre els dies 11 i 12, amb una precipitació de poques dècimes o inapreciable.

Març, un mes molt irregular

La variabilitat va ser la característica més destacada d'aquest mes. El pas de diferents fronts va deixar ruixats de distribució molt irregular. Entre els dies 1 i 3 el pas d'un front deixava algun ruixat i, sobretot, vent de ponent i mestral amb cops forts, de fins a 160,6 km/h a Puigsesolles, al Montseny. El dies 6 i 7 va passar un front Atlàntic, amb entrada d'aire fred i poca aigua. Els dies del 8 al 15 hi va haver un temps anticiclònic i amb temperatures molt suaus, sobretot els dies 11 i 12, amb la màxima del mes. El dia 16 l'anticicló es va situar al centre i al nord d'Europa, i això va desplaçar les baixes pressions cap a nosaltres, amb pertorbacions acompanyades d'aire fred que va deixar ruixats més generals i generosos, sobretot al Cabrerès, al Montseny i a Collsuspina; a la resta de forma molt irregular. Els últims dies del mes hi va haver un ambient fred i més propi de finals de febrer; es van registrar les mínimes el dia 27 i hi va haver ruixats dispersos de neu a cotes baixes fins als últims dies del mes.

Abril plujós i moderadament càlid

Un altre mes en què la pluja va ser la protagonista, repartida per tota la comarca i de manera destacada sobretot al Cabrerès, el Vidranès i el Montseny, amb pluges mensuals acumulades superiors als 250 mm (és el cas de Cantonigròs, Vidrà, Ciuret i Viladrau). Novament, el desplaçament de l'anticicló al centre d'Europa va obligar les pertorbacions a baixar cap a la Mediterrània, i foren molt actives anant de NE a SO de la comarca. Les temperatures en general van ser molt suaus, i van registrar la màxima la segona quinzena. Pel que fa a les mínimes es van donar entre els dies 3 i 5. El pas de diferents fronts ens va deixar ruixats els dies 12 i 13. Però la pertorbació més activa va ser la llevantada que hi va haver entre els dies 18 i 21, quan va caure la majoria de la pluja. Els últims dies, una massa d'aire càlid va deixar temperatures molt suaus per l'època i la pertorbació que l'acompanyava va causar pluja de fang.

Maig càlid i amb precipitacions normals

El maig va tornar a ser un altre mes càlid amb una mitjana de 17,8 °C, dos graus per sobre de la climàtica i empatada amb el rècord que té Vic (dels anys 1986 i 1999). El temps va ser estable i amb calor durant els primers nou dies. El pas d'un front amb una mica d'aire fred en alçada va deixar ruixats acompanyats de tempestes els dies 9 i 10. Entre els dies 12 i 16, temperatures més suaus i amb ruixats irregulars, més importants el dia 14. Entre el 17 i el 28 la calor va ser la protagonista, amb màximes que van superar els 30 °C. Els últims dies del mes hi va haver precipitacions; l'entrada d'aire fred en alçada va propiciar tempestes de tarda localment fortes i de distribució irregular tant al Ripollès com a Osona. En alguns casos van deixar fins a 43,9 litres, amb moments de forta intensitat, de 20 litres en 30 minuts.

Juny plujós i amb temperatures normals

El juny en general va ser molt plujós a tota la comarca, fins i tot va triplicar la mitjana climàtica en alguns observatoris. El bloqueig anticiclònic del continent europeu i l'entrada relativa d'aire fred en alçada va traslladar les pertorbacions cap a casa nostra. Cal destacar els primers 20 dies, amb ruixats acompanyats de tempesta, sobretot els dies 7 i 20, amb una intensitat considerable. La pluja acumulada del mes va superar els 150 litres a la majoria dels observatoris, i va arribar fins als 300 a Roda de Ter i a Sant Boi Lluçanès. Pel que fa a les temperatures, van quedar una mica per sota de la mitjana climàtica, gràcies als últims dies del mes amb temperatures màximes altes.

Juliol càlid i irregular

En general, temperatures suaus al llarg de bona part del mes, amb màximes que no van passar dels 30 o 33 °C els primers vint dies. La calor va arribar els últims dies del mes, quan es va registrar la màxima del mes de juliol, que va fer pujar la mitjana un grau per sobre de la climàtica. Pel que fa a les precipitacions, cal destacar la tempesta del dia 2, durant la qual va caure la major part de la pluja del mes de juliol. La resta del mes, entre els dies 10 i 17 hi va haver el pas de diversos fronts que van deixar pluja irregular i dispersa. Cal destacar les tempestes localment fortes del dia 13 al Cabrerès, les Guilleries i el Lluçanès, on la majoria d'observatoris van registrar entre 20 i 33 litres. La resta del mes el pas d'un front va deixar alguns ruixats els dies 22 i 24, i a partir del dia 26 una onada de calor va causar les màximes del mes.

Agost càlid i tempestes localment molt fortes

Va ser un mes càlid i amb precipitacions molt irregulars. Les temperatures altes es van distribuir sobretot els primers onze dies del mes i també entre el 19 i 22; la resta de dies van ser moderades. L'ambient càlid i l'entrada d'aire fred en alçada van provocar el creixement de nuvolades que van deixar ruixats el dia 3 i sobretot el dia 9, acompanyats de tempesta. De l'11 al 21 el temps va ser més tranquil, amb temperatures altes els dies 11 i 21; només el pas d'un front desgastat va deixar ruixats febles el dia 15. Del 21 al 27 hi va haver temps estable i amb calor moderada. Un canvi radical arribava els últims dies del mes: una nova entrada d'aire fred va deixar ruixats i tempestes irregulars localment intenses i acompanyades de calamarsa i pedra. Van patir de manera destacada aquest episodi el Lluçanès i el Vidranès, i en són un exemple els 144 litres de Santa Maria de Besora, els 112 de Prats de Lluçanès i els 109,6 de Sant Boi de Lluçanès.

Setembre, pluges irregulars i temperatures normals

Va ser un mes molt irregular, amb precipitacions que van quedar per sota de la mitjana climàtica a la majoria dels observatoris. La variabilitat de les precipitacions van deixar alguns observatoris per sobre de la mitjana climàtica, en són exemples Folgueroles i Roda de Ter, amb 108,9 litres i 106,9 respectivament, pràcticament la meitat caiguts el dia 21. Cal destacar que les precipitacions del mes van estar repartides de la manera següent: el dia 1, sobretot al Cabrerès; del dia 7 al 10, amb un front acompanyat de tempestes que va deixar ruixats més generals, i del 16 al 21, quan l'entrada d'aire fred en alçada va deixar ruixats i tempestes locals i amb forta intensitat. La resta del mes hi va haver un temps anticiclònic i una bona entrada d'aire fred del nord va deixar les primeres nevades al Pirineu i una baixada de les temperatures. Pel que fa a la temperatura mitjana del mes, va ser pràcticament el valor de la mitjana climàtica a la majoria dels observatoris.

L'octubre més fred dels últims 27 anys

El mes d'octubre es va caracteritzar pel pas d'un seguit de fronts, la majoria acompanyats d'aire fred en alçada. Les pertorbacions van deixar precipitacions a bona part de la comarca, però van ser molt irregulars i caigudes, la majoria, en un parell de dies i acompanyades de tempesta. Vam començar el mes amb un front fred acompanyat d'una borrasca que va anar del nord-est cap al sud, passant per sobre nostre; va deixar ruixats i una clara baixada de les temperatures, i una bona nevada als Pirineus. Els dies del 3 al 7 van ser més tranquils, amb mínimes fredes i màximes suaus. Entre els dies 9 i 12 un front fred va creuar la comarca, i va deixar un altre cop ruixats i tempestes localment fortes i amb una bona intensitat, entre els quals cal destacar els 56 litres de Gurb i els 41 de la Gleva. El tercer front fred ens va afectar el dia 14, amb una nova tempesta i la primera nevada al Montseny. Això va provocar les primeres gelades a les fondalades, sobretot de la plana de Vic. Un nou front va passar entre els dies 20 i 22, en aquest cas acompanyat de vent del sud que va fer pujar les temperatures. L'últim front va ser novament un front fred, que va deixar ruixats i tempestes localment fortes i en alguns llocs acompanyades de calamarsa, sobretot amb un bon gruix entre Calldetenes, Malla i Vic. La màxima activitat va ser als voltants del Montseny. La temperatura mitjana va quedar clarament per sota dels valors de la mitjana climàtica.

Novembre càlid i plujós

La presència de l'anticicló atlàntic va deixar boires i les típiques inversions tèrmiques bona part del mes. Les temperatures van ser molt suaus els primers 20 dies i cal destacar els dies 1 i 2, amb màximes superiors als 25 °C. Les mínimes fins a mig mes van ser superiors a les que tocarien en un mes de novembre, així que la mitjana va quedar dos graus per sobre de la mitjana climàtica. Cal destacar el pas de dos fronts que van deixar pluges generals a tota la comarca. El primer, entre els dies 3 i 7, va afectar sobretot la zona entre el Montseny i el Lluçanès. Els dies del 8 al 20 un parell de fronts atlàntics molt desgastats van deixar quatre gotes els dies 11 i 16. Aquests dies l'anticicló va deixar les boires i les inversions tèrmiques com a protagonistes. A partir del dia 21 arribava un canvi radical, amb una entrada d'aire fred en alçada que va normalitzar les temperatures, amb mínimes sota zero fins al dia 24 i amb gelades i glaçades matinals. Entre el 25 al vespre i el dissabte 28, una llevantada va deixar pluges generals i abundants pràcticament a tota la comarca, en alguns casos en forma de tempesta, i es va registrar la major part de la pluja caiguda del mes. Cal destacar els 92,4 mm de Vidrà, 86,5 al Brull i 80,6 a Ciuret i a Cantonigròs, que van deixar el total de pluja caiguda en el mes de novembre en 214 mm a Ciuret, 180 mm a Cantonigròs i 166 mm a Viladrau.

Desembre càlid i sec

L'anticicló va ser el protagonista del mes de desembre, amb més de mig mes amb boires a les fondalades i inversions tèrmiques. Els primers deu dies del mes hi va haver un ambient fred, amb temperatures baixes tant pel que fa a màximes com a mínimes. Cal destacar el pas de diferents fronts molt desgastats que van deixar alguns ruixats febles, sobretot el dia 7 amb una situació de vent del nord-oest fred que va deixar nevades als Pirineus. De l'11 al 16 va dominar un altre cop l'anticicló, amb alguna boira gebradora. Del 17 al 20 el pas d'un altre front va deixar pluja sobretot el dia 17. La resta del mes, boires i fred, sobretot a partir de Nadal, amb les mínimes més baixes de l'any a la majoria dels observatoris.

Coordinen:

Anna Jiménez, Manel Dot, Edu Voltas i Bernat Codina

Agrupació Meteorològica d'Osona

<http://www.meteosona.com>

El temps a Osona any 2020																		
Observatori	Dies de precip.	Litres per metre quadrat								Dies de boira	Graus centígrads							
		Pluja Total	Dia més plujós			Mes més plujós		Mes més sec			Dia més fred			Dia més càlid			Mitjana anual	
			Dia	Mes	Litres	Mes	Litres	Mes	Litres		Dia	Mes	Graus	Dia	Mes	Graus		
Cantonigròs	89	1464,1	22	gener	167,0	gener	407,8	febrer	1	0	0	gener	0,0	0	gener	0,0	-0	0
Centelles	76	812,1	21	gener	83,5	gener	189,6	febrer	0	31	27	desem.	-4,3	31	juliol	36,9	14,09	32
Espinelves	111	1190,0	21	gener	116,2	gener	308,2	febrer	4	0	27	desem.	-5,0	31	juliol	35,1	11,90	51
Folgueroles	99	1174,2	21	gener	115,4	gener	273,4	febrer	3,8	69	11	gener	-6,6	31	juliol	36,4	13,99	35
Gurb	98	984,6	21	gener	93,0	juny	233,8	febrer	0,2	72	27	desem.	-4,6	31	juliol	37,8	14,94	53
Hostalets de Balenyà	89	987,4	21	gener	124,2	gener	261,1	febrer	2,5	60	27	desem.	-3,8	31	juliol	35,8	13,59	28
L'Esquirol	97	909,2	21	gener	117,0	gener	255,8	febrer	1	0	27	desem.	-5,0	31	juliol	35,6	12,70	46
La Gleva	75	1010,8	7	juny	97,0	juny	289,8	febrer	0,2	31	27	desem.	-4,4	31	juliol	38,2	14,49	28
Sta. M. de Besora	102	1141,5	28	agost	144,0	juny	267,2	febrer	1,1	0	27	desem.	-3,9	31	juliol	35,8	13,23	19
Malla (Torrellebreia)	96	825,5	21	gener	107,7	gener	194,7	febrer	0,4	59	27	desem.	-8,0	30	juliol	36,0	12,36	96
Manlleu	82	939,6	22	gener	92,4	juny	278,4	febrer	0	85	27	desem.	-4,2	31	juliol	37,8	13,73	36
Muntanyola	101	736,9	21	gener	58,1	gener	151,1	febrer	0,2	0	11	gener	-2,6	30	juliol	34,3	13,12	14
Olost de Lluçanès	106	980,7	21	gener	103,6	gener	192,1	febrer	0	41	27	desem.	-6,7	31	juliol	37,8	13,33	68
Oristà	108	852,9	22	gener	65,0	juny	189,0	febrer	0	0	12	gener	-5,4	31	juliol	39,1	-0	61
Prats de Lluçanès	120	1004,5	28	agost	112,0	agost	204,2	febrer	0	44	27	desem.	-4,5	31	juliol	36,5	13,33	46
Roda	84	1061,3	21	gener	109,0	juny	302,4	febrer	1,2	111	27	desem.	-5,1	31	juliol	38,1	13,49	46
Rupit	106	979,0	21	gener	109,2	gener	250,8	febrer	2,2	0	27	desem.	-5,6	31	juliol	34,6	11,26	74
Sentfons (la Guixa)	108	837,7	21	gener	64,4	gener	191,6	febrer	0,6	85	27	desem.	-6,0	31	juliol	37,2	13,92	53
St. Boi de Lluçanès	99	1275,8	28	agost	109,6	juny	310,8	febrer	0,4	0	27	desem.	-4,2	31	juliol	35,9	13,54	23
Sta. Eulàlia de Riuprimer	81	779,8	21	gener	60,8	gener	163,4	febrer	0	0	27	desem.	-4,9	31	juliol	36,4	12,93	40
St. Hipòlit de Voltregà	100	930,4	21	gener	71,6	juny	239,9	febrer	0	0	13	gener	-4,5	31	juliol	38,0	14,69	45
St. Julià de Vilatorrada	84	1076,1	21	gener	127,4	gener	280,9	febrer	0	0	27	desem.	-5,3	31	juliol	36,0	13,10	46
St. Pere de Torelló	97	1112,9	21	gener	127,0	juny	246,3	febrer	1	0	27	desem.	-5,2	31	juliol	36,9	14,15	37
Taradell	95	837,2	21	gener	74,8	gener	202,0	febrer	2,6	0	27	desem.	-4,3	31	juliol	35,9	13,31	33
Tavernoles	83	1224,0	21	gener	124,6	juny	297,0	febrer	0	0	27	desem.	-4,7	31	juliol	37,4	13,54	35
Torelló	90	889,4	22	gener	66,2	juny	239,0	febrer	0,4	0	27	desem.	-4,9	31	juliol	37,6	13,39	36
Vic	110	900,6	21	gener	97,9	gener	195,1	febrer	0,4	89	27	desem.	-5,8	31	juliol	36,8	13,90	50
Vidrà	125	1622,2	21	gener	138,6	gener	344,8	febrer	2	0	30	desem.	-3,3	31	juliol	33,4	12,47	21
Viladrau	97	1512,8	22	gener	194,4	gener	474,4	febrer	2,6	0	27	desem.	-5,6	31	juliol	35,1	12,57	39
Calldetenes	97	1098,9	21	gener	84,4	juny	228,2	febrer	0	0	27	desem.	-4,9	31	juliol	35,6	13,09	39
Bellmunt	107	1023,8	22	gener	128,6	gener	284,0	febrer	3,2	0	27	desem.	-4,2	8	agost	30,9	10,84	25
Collsuspina	122	874,0	21	gener	68,3	gener	167,2	febrer	0,3	0	13	gener	-4,3	31	juliol	34,4	12,03	54
El Brull	89	1268,7	31	gener	236,0	gener	442,6	febrer	0,6	0	31	desem.	-3,0	31	juliol	33,0	0,36	18
Ciuret (Vidrà)	106	1556,6	21	gener	158,5	gener	344,6	febrer	1,1	0	0			0			-0	
Sau	105	1328,5	21	gener	153,8	gener	364,9	febrer	1,6	0	27	desem.	-3,7	31	juliol	37,0	14,26	24
Tavertet	92	1058,4	21	gener	128,2	gener	311,4	febrer	0	0	27	desem.	-3,9	31	juliol	35,1	12,78	22
Sta. Eugènia de Berga	84	754,0	21	gener	54,0	gener	166,2	febrer	2,6	0	27	desem.	-5,7	31	juliol	35,8	12,87	53
St. Vicenç de Torelló	95	752,8	21	gener	57,4	juny	176,4	febrer	1,6	0	27	desem.	-4,9	31	juliol	39,3	13,68	44
Vilanova de Sau	79	1155,4	21	gener	158,0	juny	314,4	febrer	0	0	0			0			-0	

Coordinen: Anna Jiménez, Manel Dot, Edu Voltas i Bernat Codina (www.meteosona.com)

